

Mr. sc. Edin Brigić
Behram-begova medresa u Tuzli

ZAŠTIĆENI PEJZAŽ KONJUH

DOI: 10.58584/2490-3752.2024.10.10.93
UDC/UDK: 502.5(497.6KONJUH)

SAŽETAK

Ovaj rad se temelji na promociji prirodnih vrijednosti Zaštićenog pejzaža „Konjuh“. Zaštićeno područje Konjuha obuhvata 8.139,77 ha, što iznosi 2,9% teritorije tuzlanskog kantona. Prekriveno je uglavnom ekosistemima četinarskih šuma. Proteže se s jugozapadne strane preko tri općine: Banovića, Živinica i Kladnja. Za stanovnike Tuzlanskog kantona Konjuh je mala oaza čistog okoliša, zraka, vode, tla koji zaslužuje poseban vid očuvanja i zaštite prirode. Zaštićenim pejzažom Konjuh je proglašen 2011. godine i, zbog višestrukih općih interesa, na ovom području se ne dopuštaju određene antropogene intervencije. Na ovoj planini i njenom podnožju postoji niz prirodnih vrijednosti, ljekovitih i vitaminoznih biljaka koje se mogu racionalno i planski iskorištavati. Konjuh ima prirodna bogatstva i staze koje su pogodne za planinarenje i izvođenje terenske nastave za učenike osnovnih i srednjih škola Tuzlanskog kantona.

Ključne riječi: ekologija, Konjuh, priroda, ljekovite biljke

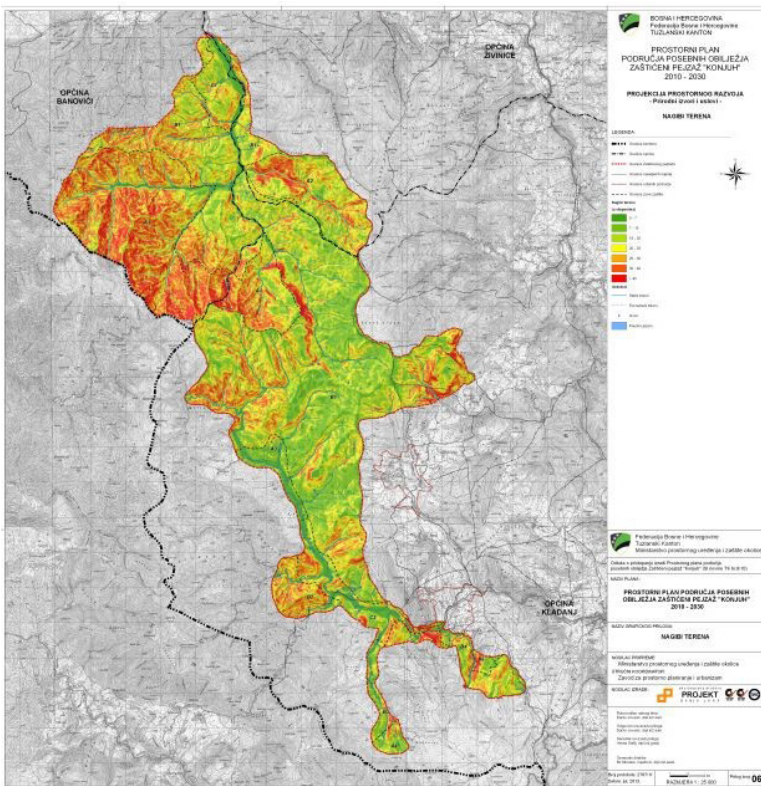
Uvod

Područje sjeveroistočne Bosne i Hercegovine obiluje ekološko-turističkim destinacijama, jezerima, rijekama, planinama. Jezera Hazna i Vidara su na području Gradačca, a na području Sapne i Teočaka jezero Sniježnica. Poznata su i izletišta na obroncima planina Majevice, Vršani i Ilinčica kod Tuzle, a u pogledu planinarstva i ekologije biljaka, naročito je interesantno područje Zaštićenog pejzaža „Konjuh“. Ova planina, koja sigurno daje posebnu prirodnu energiju, karakteriše se posebnim šumskim ekosistemima, ali i brojnim izvorima pitke vode koji se slivaju u rijeke: Litva, Mačkovac i Oskova. Vodeni kapacitet Konjuha je pravo bogatstvo zato što pitku vodu s ove planine koristi i stanovništvo okolnih općina: Banovića, Kladnja, Živinica i Tuzle. Povoljni i optimalni ekološki faktori, u najvećoj mjeri, određuju i prisustvo specifične flore i faune na ovom području. Zahvaljujući takvim ekološkim faktorima i danas možemo pronaći i determinisati interesantne vrste biljnog svijeta koji je od vitalnog značaja za bolji kvalitet života čovjeka. Od biljnih taksona koji ulaze u sastav naših autohtonih šumskih zajednica Bosne i Hercegovine, po svojim specifičnim odlikama, izdvajaju se divlji srodnici voćaka: jabuka, kruška, trešnja, borovnica, kupina i dr.

Odlike Zaštićenog pejzaža "Konjuh"

Teritorija Zaštićenog pejzaža „Konjuh“ nalazi se u sjeveroistočnoj Bosni i Hercegovini u kontaktu Panonske nizije sa sjevera i Dinarskog planinskog masiva s juga, na nadmorskoj visini od 300 do 1.327 metara. Obuhvata 8. 139,77 ha, što iznosi 2,9% teritorije Tuzlanskog kantona, prekriveno uglavnom ekosistemima četinarskih šuma koje se rasprostiru prema općinama Banovići, Kladanj i Živinice (izvor:<http://www.zpkonjuh.ba/>). Konjuh je pristupačno mjesto za mnogo toga: odmor, izlet, druženje, rekreaciju, šetnje, planinarenje, a mnogima i mjesto za život u vikendicama i posebno pravljenim planinskim kućama. Ovo područje karakteriše sveži zrak, čista voda i raznolikost planinskih vrhova. Čak bismo mogli reći da Konjuh ima neku čudnu privlačnu moć. Ova planina je

pristupačna sa svake strane i polahko mami izdaleka svojim zelenilom sve ljubitelje prirode. Nerijetko, mogu se vidjeti đaci, naročito iz Općine Banovići, kako sa svojim nastavnicima, svrstani u grupe, izvode terensku nastavu, proučavajući floru i faunu tog područja. U školskoj 2024/2025. Behram-begova medresa u Tuzli je uvrstila posjetu Zaštićenom pejzažu „Konjuh“ u svoj Godišnji plan i program rada škole. Kad se dođe do lokaliteta Zlača, ljubitelji prirode ostaju očarani žuborom mnogih potoka i rječica koje se probijaju kroz kamenita korita sve do okolnih naselja. Oni koji su fizički bolje spremni, upućuju svoj pogled na planinske vrhove obrasle šumom kako bi osvojili neki od njegovih vrhova: Varda, Mali Konjuh, Zele-nboj, Veliki Konjuh, Javorje, Zidine.

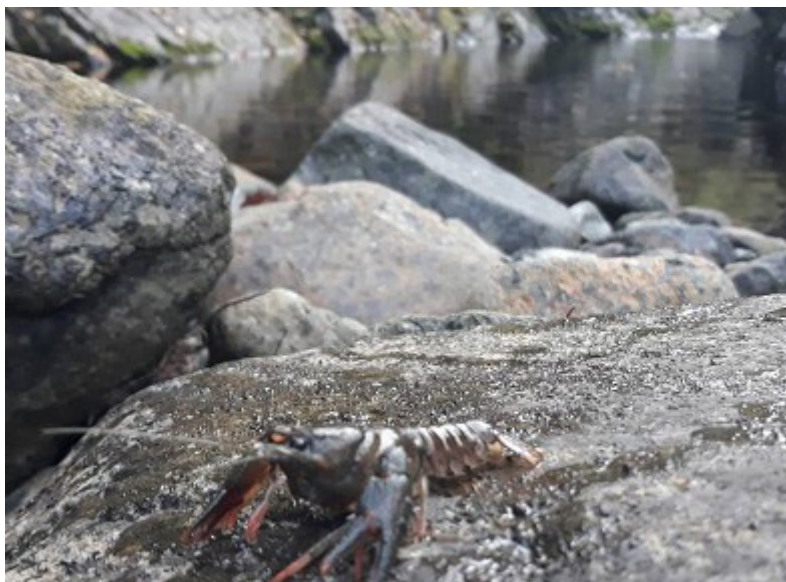

Slika 1. Prikaz teritorije Zaštićenog pejzaža „Konjuh“
(izvor:[http:// www.vladatk.kim.ba](http://www.vladatk.kim.ba))

Na samom vrhu Veliki Konjuh, čija nadmorska visina iznosi 1.327 metara, ljubitelji prirode osjete poseban doživljaj spajanja s prirodom. To je osjećaj zadovoljstva koji preplavi sva čula čovjeka koja ga podsjećaju da je on samo jedan neodvojivi dio prirode. Ovaj osjećaj treba da dožive i osjete naše mlađe generacije kako bismo imali sigurne čuvare prirode. Konjuh je izuzetno bogat prirodnim blagodatima. Na Konjuhu postoje raznovrsni sadržaji, od hotela Zlača iz pravca Banovića, preko Etno avlije Mačkovac, planinarskih domova, uređenih izletišta, kao što su Zobik, Drenik, Javorje, Muška voda. Zašto je Konjuh baš toliko značajan za stanovnike okolnih općina i Tuzlanskog kantona? Odgovor leži u dokazano izvrsnoj kvaliteti zraka i vode koja se mrežom potočića spušta u dolinu.

Slika 2. Bistra voda na lokalitetu Zlača

Slika 3. Riječni rak na lokalitetu Zobik

Slika 4. Planinarenje do vrha Varda na Konjuhu

Povoljni ekološki faktori na planini Konjuh u značajnoj mjeri doprinose pojavi ljekovitih i vitaminoznih vrsta biljaka koje čovjek od davnina koristi za svoje potrebe. U ovom radu se opisuju samo neke ljekovite vrste koje se često pojavljuju i pronalaze na stazama ovog područja, a mogu biti itekako korisne u ishrani čovjeka.

1. Vitaminozne biljke na stazama Konjuha

Biljne vrste koje su veoma brojne na ovom istraživanom području, a od kojih čovjek ima višestruke koristi su sljedeće: divlja jabuka (*Malus sylvestris* Mill), divlja kruška (*Pyrus pyraster* L.), divlja trešnja (*Prunus avium* L.) i borovnica (*Vaccinium myrtillus* L.). Navedene vrste se mogu vidjeti na sljedećim fotografijama, a uslikane su u njihovom prirodnom staništu u podnožju planine Konjuh. (foto: E. Brigić, 2019.)

Slika 5. *Malus sylvestris* Mill.

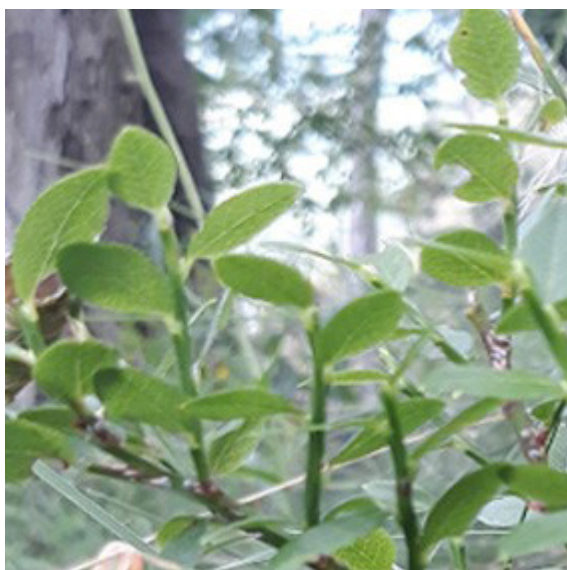
Slika 6. *Pyrus pyraeaster* L.

Divlja jabuka, jabuka šumska, raste po bjelogoričnim šumama, među grmljem, pored puteva, po sunčanim i kamenitim obroncima planine Konjuh. Cvjeta u maju, a plodovi su okrugli i sitni, žuto-zelene boje. Dozrijeva krajem septembra, plodovi su kiseli, ali se koriste za domaću proizvodnju sirćeta i pekmeza. Tokom zime divlja jabuka je bogat izvor vitamina i drugih materija neophodnih za imunitet.

Divlja kruška raste na rubovima šuma, pored živica i puteva. Drvo raste i do 15 metara visine, listovi su jajastog oblika, zašiljeni, cvjetovi bijeli, a plodovi mali, okrugli, zelene ili žute boje. Kao lijek ima veoma važnu ulogu u liječenju bubrega i mokraćnih puteva. Zbog prisustva flavonoida, plodovi imaju antioksidativna svojstva smanjujući upale.

Slika 7. *Prunus avium* L.

Slika 8. *Vaccinium myrtillus* L.

Divlja trešnja raste u prirodi kao samonikla vrsta, ali se i gaji u baštama. Njeno stablo naraste i do 20 metara visine. Sadrži mnogo vitamina i biljnih aktivnih supstanci zbog čega se često upotrebljava u ishrani, ali i u ljekovite svrhe. Cvjeta u aprilu i maju, a njen

plod, koji je uvijek u paru, sazrijeva u junu. Za ljekovitost trešnje znali su i stari Rimljani, a sok divlje trešnje jača srce i krvne sudove.

Borovnica na planini Konjuh raste u velikim količinama u hladnim i vlažnim četinarskim šumama. To je nizak grm koji naraste do 50 cm. Cvjetovi su ružičasto-bijeli. Plod je modrocna, okrugla bobica s više sjemenki koja se javlja u julu i augustu. Borovnice su veoma bogat izvor vitamina i minerala, kalija, vitamina C, B6, i K. Borovnice imaju flavonoid antocijanin koji ovom bobičastom voću daje mnoga zdravstvena djelovanja.

Tabela 1. Najzastupljenije voćarske vrste u Zaštićenom pejzažu „Konjuh“

VRSTA	BROJNOST	VRIJEME BRANJA	LJEKOVITOST
Jabuka divlja	28	oktobar	jača imunitet
Kruška divlja	47	oktobar	smanjuje upale
Trešnja divlja	90	juni	jača srce
Borovnica	90	juli i august	izvor vitamina

Prirodni resursi Konjuha su zaista ogromni. I voda s Konjuha je takva da ima niz ljekovitih supstanci. Posebno u ljetnoj sezoni, zaljubljenici prirode pronalaze i stenoendemične vrste biljaka, od kojih se naročito ističe bosanski ljiljan (*Lilium bosniacum* Beck ex Fritsch). Od faune na Konjuhu se nalaze i slobodna staništa rijetkih životinjskih vrsta, medvjeda i vuka, a nerijetko se mogu susresti srndać, lisica i tetrijeb.

Zaključak

Konjuh je pristupačan svima, rekreativcima, planinarima, djeci, pa i starijim osobama. Ovo područje je jedinstvena vazдушna banja zahvaljujući mnogim vrstama četinarskog drveća. Konjuh posjećuju i biciklisti kojima je cilj da na drugačiji način savladavaju njegove uspone i uzvišenja. Ipak, svi oni mogu pronaći barem dio ove čudesne planine da u njoj uživaju na svoj poseban način. Imajući u vidu blagodatni, ljekoviti i vitaminozni vrste biljaka koje nudi područje planine Konjuh, preporučuju se posjete,

planinarenja i šetnje u ovom zaštićenom prirodnom području u cilju zaštite zdravlja i promocije prirodnih ljepota Bosne i Hercegovine. Tako se čovjek vraća netaknutoj prirodi i svojim prirodnim aktivnostima, dobija svojevrsnu energiju koju planina Konjuh ne-sebično daje svojim posjetiteljima.

Literatura

1. Bešlija, S., 1997: Ljekovito bilje, šumski plodovi i gljive, Zadrugar, Sarajevo.
2. Domac, R., 1994: *Flora Hrvatske*. Priručnik za određivanje bilja. Školska knjiga, Zagreb.
3. M. Stevanović, B. & M. Janković, M., 2001: Ekologija biljaka sa osnovama fiziološke ekologije biljaka, NNK International, Beograd.
4. Šoljan, D., Muratović, E., Abadžić, S., 2009: *Biljke planina Bosne i Hercegovine*, Šahinspahić, 2009, Sarajevo / Zagreb.

Internet izvor

1. <http://www.vladatk.kim.ba>